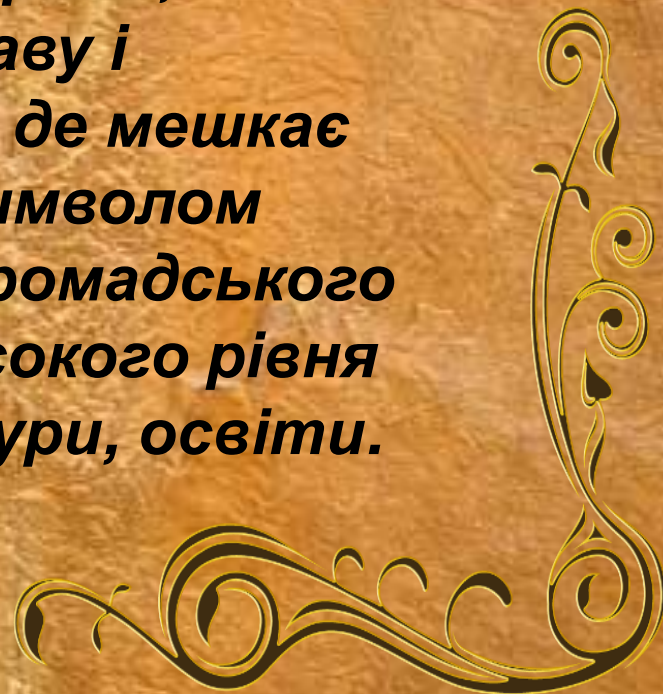

**115 років світового визнання
(до річниці заснування Нобелівської
премії)**

Цього року минає 115 років від часу заснування Нобелівської премії — найпочеснішої і найпрестижнішої премії у світі. Бути нобелівським лауреатом — означає досягти найвищої наукової нагороди, здобути всесвітню славу і визнання. А для країни, де мешкає лауреат, ця премія є символом успіху, політичного і громадського престижу, ознакою високого рівня розвитку науки, культури, освіти.

**Альфред Нобель
(1833-1896р.)-
найбільший капіта-
ліст 20
століття, власник 93
заводів, винахідник
динаміту, володар 350
патентів на винаходи,
доктор
філософії, академік. Во-
лодів російською
мовою як другою
мовою. Його ім'я
носить хімічний
елемент №102 Нобелій
і кратер на
зворотному боці
Місяця.**

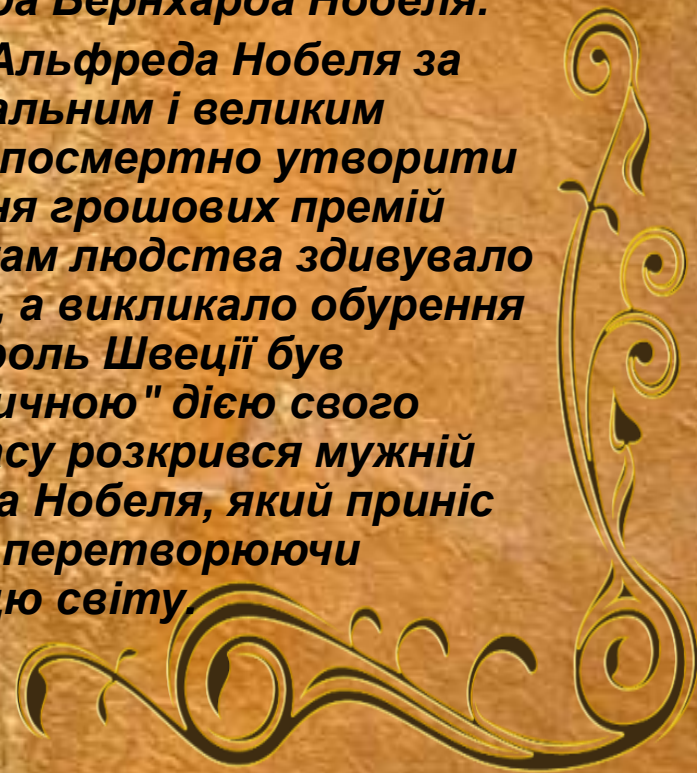
Історія заснування премії

Нобелівська премія — одна з найвідоміших і найпрестижніших міжнародних премій світу.

Ця почесна відзнака, яка не має собі рівних ані за світовим авторитетом, ані за щедрістю грошової винагороди, була заснована за передсмертною волею видатного шведського підприємця і вченого, винахідника динаміту Альфреда Бернхарда Нобеля.

Для людства остання воля Альфреда Нобеля за його заповітом стала завершальним і великим винаходом. Рішення А. Нобеля посмертно утворити фонд для щорічного присвоєння грошових премій найдостойнішим представникам людства здивувало не лише родичів, колег і друзів, а викликало обурення шведської громади. Навіть король Швеції був ображений такою "непатріотичною" дією свого підданого. І тільки з плином часу розкрився мужній патріотизм інтернаціоналіста Нобеля, який приніс Швеції славу країни-мецената, перетворюючи Стокгольм раз на рік у столицю світу.

Альфред Нобель
27 листопада 1895 року
в Парижі склав свій
незвичайний заповіт:

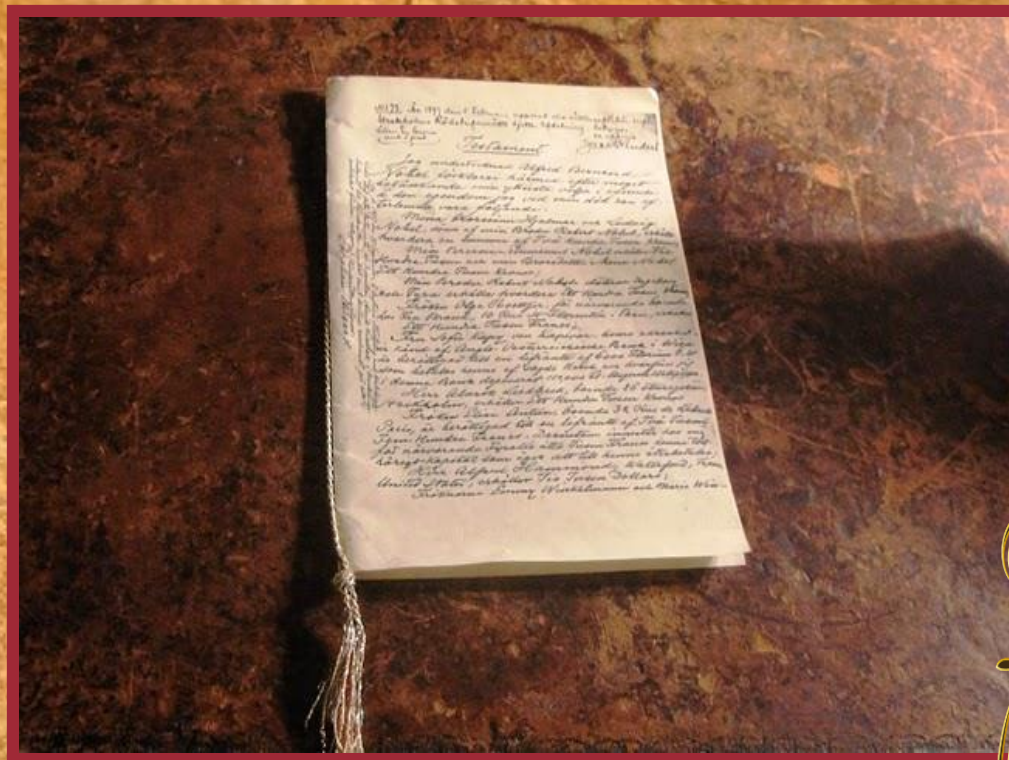

"...назначить
ежегодное
награждение
денежными призами
тех лиц, которые
сумели принести
наибольшую пользу
человечеству..."

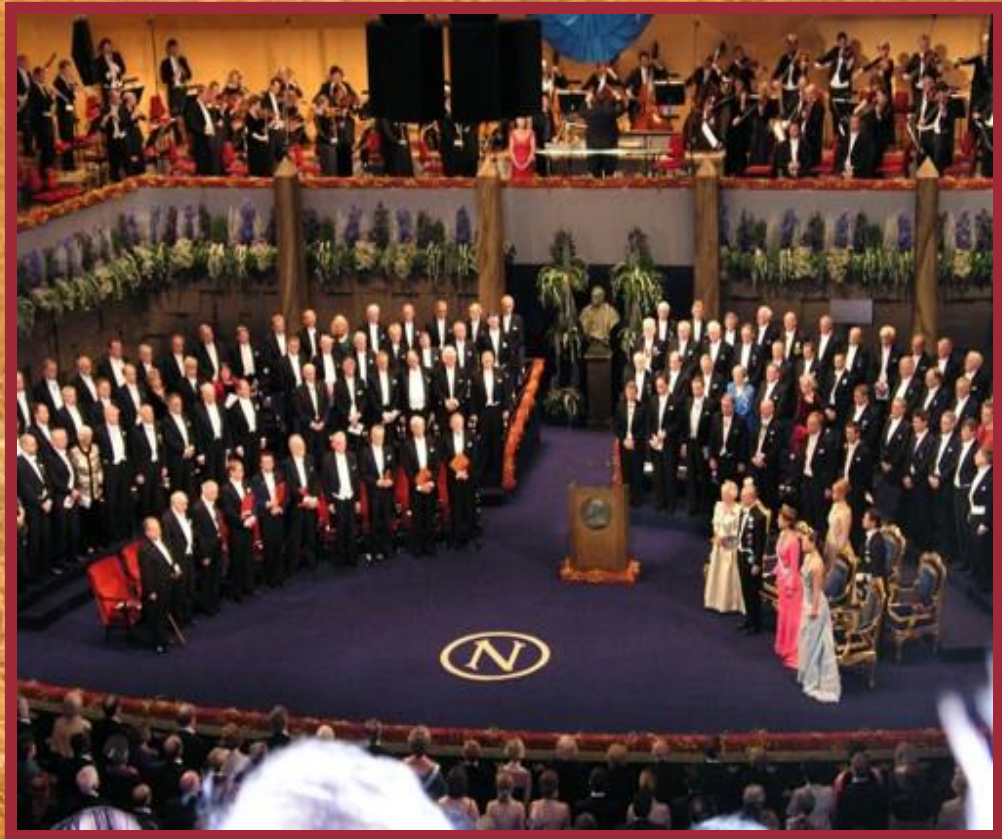
Заповіт Нобеля

Призначення премій з фізики та хімії Нобель доручив Королівській академії наук Швеції, по фізіології і медицині – Королівському Каролінському медико-хірургічному інституту в Стокгольмі. Обрання лауреатів премії з літератури доручалося мовознавчій Шведській академії, а премія за мир - спеціально створена норвезьким парламентом комітету з п'яти чоловік. У 1969 р Королівський банк Швеції, перший в історії центральний банк світу, в зв'язку з 300-річчям заснування і в пам'ять про Альфреда Нобеля заснував шосту премію - з економіки. Вона виплачується з коштів банку в тих же розмірах, що і за іншими номінаціями.

Традиції

Урочисті церемонії вручення Нобелівської премії відбуваються у Стокгольмі та Осло 10 грудня, у річницю смерті А. Нобеля (у Швеції ця дата збігається з офіційним днем підняття державного прапора). За традицією шведський король вручає золоті медалі лауреатів Нобелівської премії, а норвезький король присутній на церемонії. Кожен лауреат отримує з рук монарха золоту медаль із зображенням засновника премії Альфреда Нобеля і диплом. Грошова частина премії переказується лауреатам згідно з їхніми побажаннями.

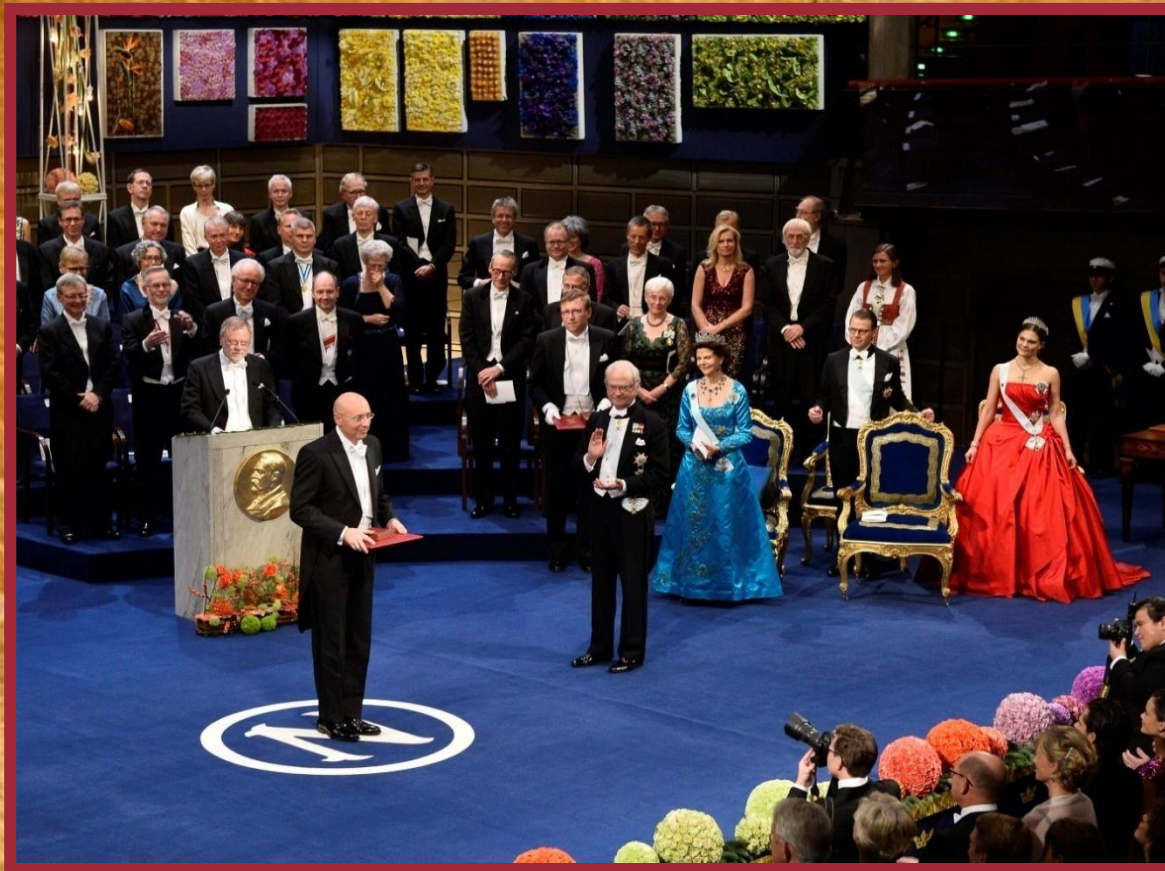
***Золота медаль із зображенням засновника
премії Альфреда Нобеля***

Диплом лауреата

Нобелівська лекція

За положенням лауреат повинен протягом 6 місяців після вручення йому премії виступити з Нобелівською лекцією – популярним викладом змісту своєї роботи (передусім у Стокгольмі або в Осло).

Нобелівський банкет

Того ж вечора у Стокгольмській ратуші проходить Нобелівський банкет за участю короля і королеви Швеції, членів монаршої родини, нобелівських лауреатів, глави уряду Швеції, голови риксдагу, видатних учених, громадських діячів. У цьому святі беруть участь більші тисячі гостей.

Нобелівські традиції

Нобелівський концерт - одна з трьох складових нобелівського тижня наряду із врученням премій Нобелівським банкетом. Вважається однією з головних музичних подій року європейських і головною музичною подією року скандинавських країн. В ньому беруть участь найвидніші класичні музиканти сучасності. Фактично нобелівських концертів два: один проводиться 8 грудня кожного року у Стокгольмі, другий — в Осло на церемонії вручення Нобелівської премії миру.

Стокгольмський концерт-хол, де щорічно вручаються Нобелівські премії

Нобелівська премія присуджується щорічно за досягнення у таких галузях:

Нобелівська медаль по медицине и физиологии

Нобелівська медали по физике и химии

Нобелівська медаль мира

Нобелівська медаль по экономике

- – **Фізика – з 1900, Швеція**
- – **Хімія – з 1900, Швеція**
- – **Медицина та фізіологія – з 1900, Швеція**
- – **Економіка – з 1969, Швеція**
- – **Література – з 1900, Швеція**
- – **Захист миру – з 1900, Норвегія**

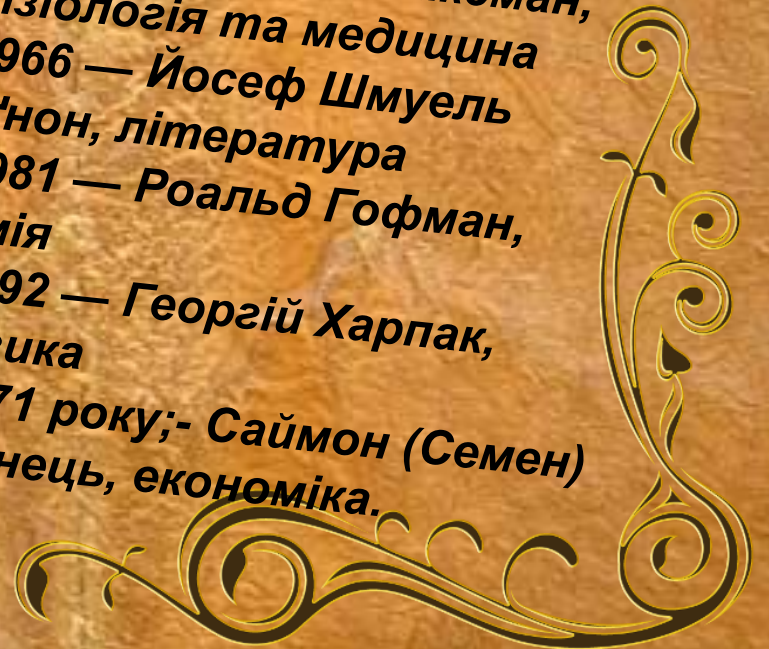

Україна та Нобелівська премія

**Хоча, серед лауреатів
Нобелівської премії поки
що немає українців за
громадянством, Україна —
батьківщина 6
Нобелівських лауреатів:**

- 1908 — Ілля Мечников,
фізіологія та медицина**
- 1952 — Зельман Ваксман,
фізіологія та медицина**
- 1966 — Йосеф Шмуель
Агнон, література**
- 1981 — Роальд Гофман,
хімія**
- 1992 — Георгій Харпак,
фізика**
- 1971 року;- Саймон (Семен)
Кузнець, економіка.**

Яскрава плеяда нобеліантів

Ілля Мечников

Славетний бактеріолог та імунолог. Народився на Харківщині. Закінчив Харківський університет, працював професором у Новоросійському університеті в Одесі, загалом 40 років прожив в Україні. Премію Нобелівський комітет присудив йому в 1908 році за дослідження з імунології. Нагороджений як підданий Російської імперії.

Зельман Ваксман

Вчений-мікробіолог уродженець містечка Нова Прилука Липовецького району на Вінниччині. Особливу вдячність мільйонів людей на всіх континентах Зельман Ваксман заслужив своїм вельми вагомим внеском у перемогу над туберкульозом. У 1952 році З.А. Ваксмана удостоїли Нобелівської премії «за відкриття стрептоміцину — першого антибіотика, ефективного при лікуванні туберкульозу». Нагороджений як громадянин США.

Ілля Мечников
1845–1916

с. Іванівка, Харківська губернія (нині с. Мечникове, Харківська обл.)

 1908 рік
Медицина та фізіологія

На знак визнання його робіт з вивчення імунітету

Зельман Абрахам Ваксман
1888–1973

с. Нова Прилука, Чернігівська обл.

 1952 рік
Медицина та фізіологія

За відкриття стрептоміцину, першого антибіотика, ефективного при лікуванні туберкульозу

Роальд Гофман

В 1981 році Роальду Гофману присуджено Нобелівську премію «за розробку теорії перебігу хімічних реакцій, створену ними незалежно один від одного». Нині видатний учений продовжує свою наукову роботу в Корнельському університеті (США). Нагороджений як американець. Любов до своєї батьківщини він висловив так у листі до М. Бабінської (м. Золочів): «Україна — обітована земля мого серця».

Саймон Кузнець

Він пройшов довгий і славний життєвий шлях ученого й громадянина — від Харкова, де мешкав до 1921 року, до світового визнання й премії Нобеля з економіки (1971 р.). Нагороджений як громадянин США. Суть зроблених ним наукових відкриттів сформульовано так: за емпірично обґрунтоване тлумачення економічного зростання, яке привело до нового, глибшого розуміння як економічної та соціальної структур, так і процесу розвитку».

Роальд Гофман
Народився 1937-го

м. Золочів, Польща
(нині Львівська обл.)

1981 рік
Хімія

За розробку
теорії
протікання
хімічних
реакцій

Саймон Кузнець
1901–1985

м. Харків

1971 рік
Економіка

За емпірично обґрунто-
ване тлумачення еконо-
мічного зростання, яке
привело до нового,
глибшого розуміння
як економічної
та соціальної
структур, так
і процесу
розвитку

Георгій Харпак

Лауреат Нобелівської премії Георгій ХАРПАК, чие дитинство минуло на Рівненщині, став на чужині одним із найталановитіших учених-експериментаторів сучасності. В 1992 році його відзначено Нобелівською премією з фізики «за винахід пристрою, що відбраковує субатомні частинки в субатомному прискорювачі»

Шмуель Йосеф Агнон

Народився у Бучачі на Тернопільщині.

Нобелівську премію в галузі літератури (1966 р.) «за глибокооригінальну й майстерну прозу за мотивами життя єврейського народу», талановите відображення загальнолюдських проблем сучасності, насиченої парадоксами і суперечностями, та за його «комічну майстерність», «багатство та глибину творів». Нагороджений як громадянин Держави Ізраїль.

Георгій Харпак 1924–2010

Дубровиця, Польща
(нині Рівненська обл.)

1992 рік
Фізика

За винайдення
та розвиток
детекторів
часток,
зокрема
пропорційної
камери

Шмуель Йосеф Агнон

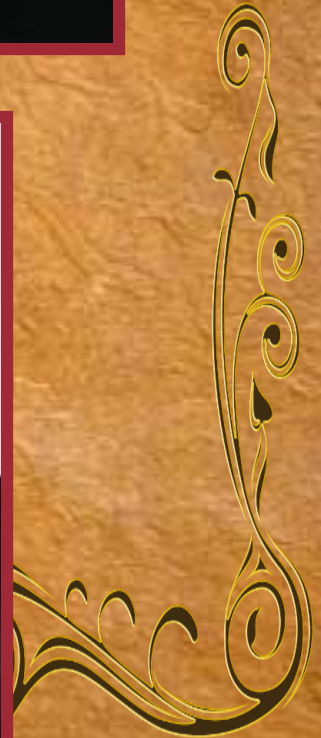
1888–1970

м. Бучач,
Австро-Угорщина
(нині м. Бучач,
Тернопільська обл.)

1966 рік
Література

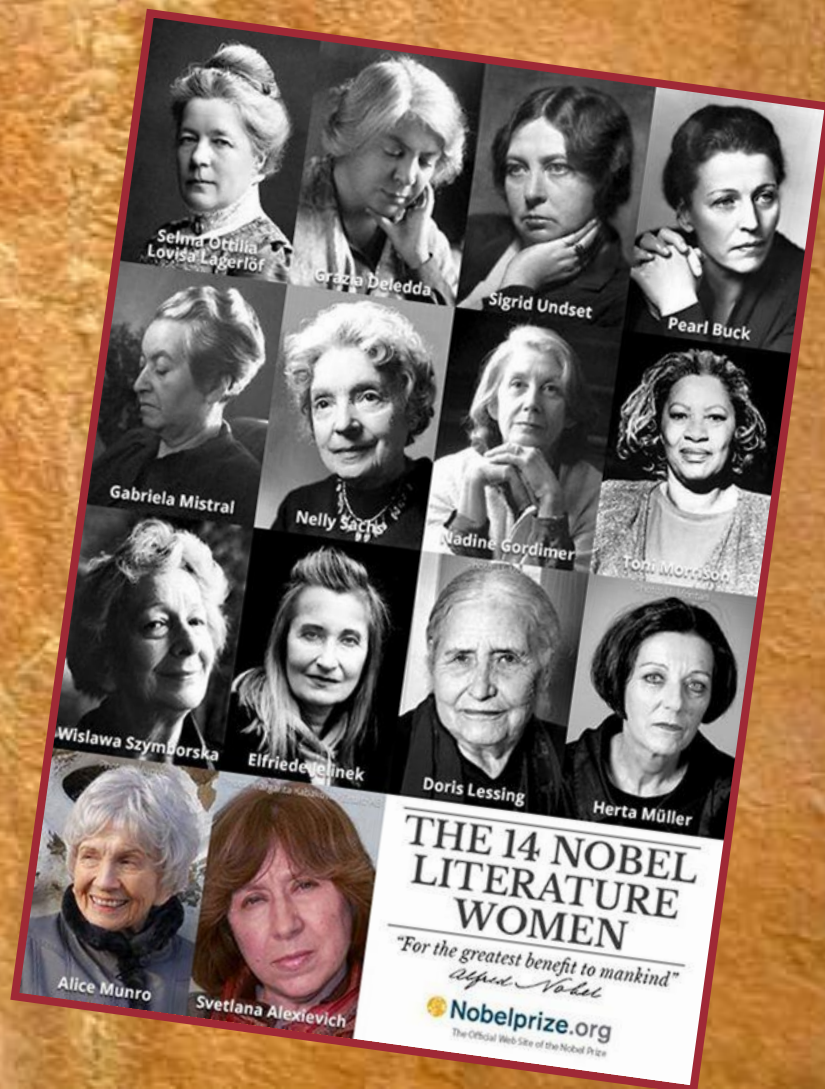
За самобутню
оригінальну
прозу, навіяну
мотивами життя
єврейського
народу

«Жінки здебільшого залишаються безіменними», — сказала якась Вірджинія Вулф. Але світ динамічно змінюється, жінки невтомно працюють задля розвитку світової науки та культури. Їхні найвищі досягнення високо оцінені. Найвищу Нобелівську премію отримали 44 жінки.

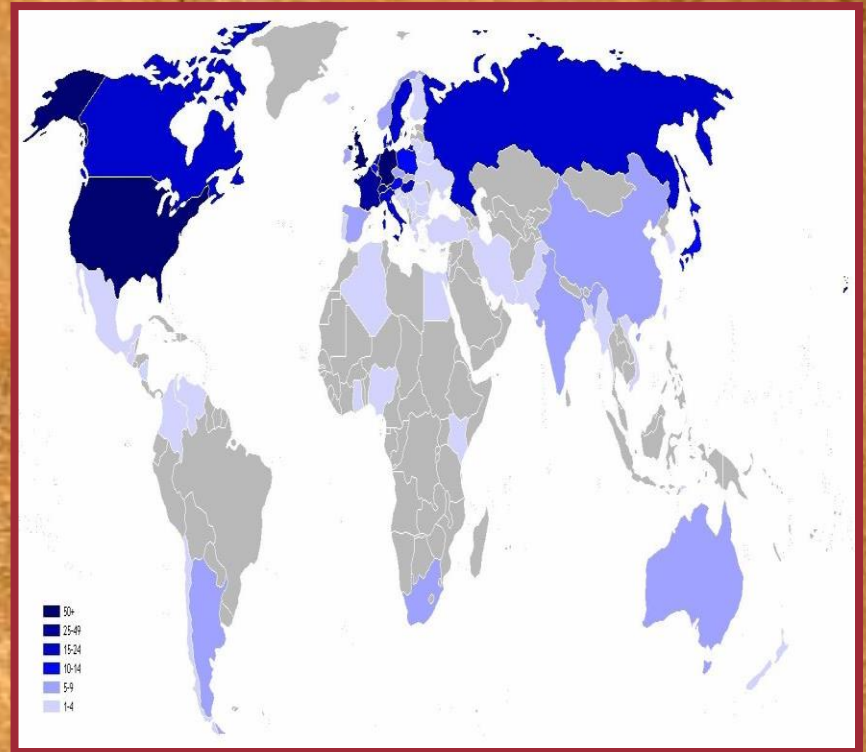
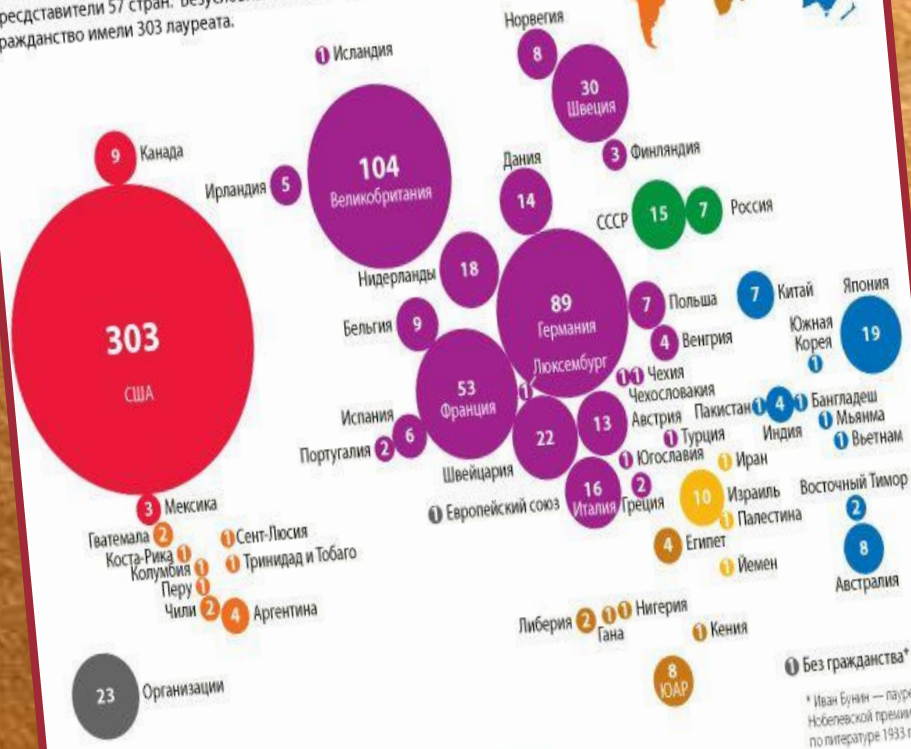
А 2015 року до когорти нобеліанток приєдналася ще одна — білоруська письменниця і журналістка українського походження Світлана Алексієвич.

Держави, що дали світу найбільше нобелівських лауреатів:

МИР НОБЕЛЕВСКИХ ПРЕМИЙ

Начиная с 1901 года, лауреатами Нобелевских премий стали представители 57 стран. Безусловный лидер — США, чье гражданство имели 303 лауреата.

Нобелівська премія — заповітна мрія кожного вченого і знак міжнародного визнання.

* Без громадянства*
* Иван Бунин — лауреат Нобелевской премии по литературе 1933 года.

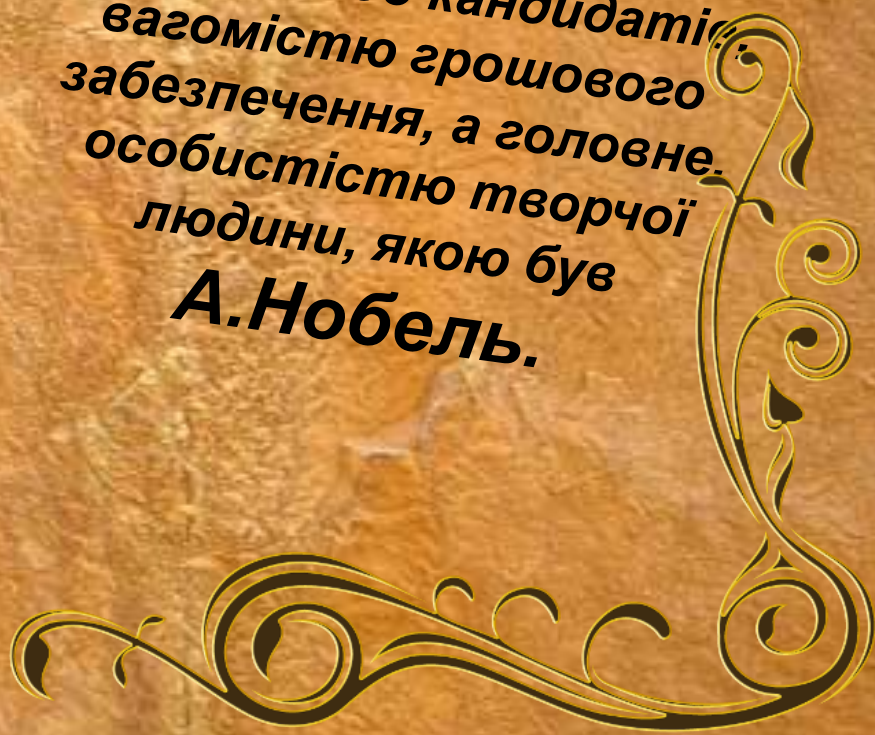
Скульптурна композиція «Планета Альфреда Нобеля»

Продовжуючи традицію прославлення видатних представників світової інтелектуальної еліти – лауреатів Нобелівської премії - у 2008 р. на території Дніпропетровського університету встановлено унікальний пам'ятний знак – меморіальний символ "Планета Альфреда Нобеля", що не має аналогів ані в Україні, ані в світі. Мета створення меморіального символу – славити і популяризувати науку і творчий потенціал людини, її прагнення до світла і добра, возвеличувати імена талановитих і геніальних першопрохідців наукової думки на планеті Земля. Меморіальний знак висотою п'ять метрів з символічною Земною кулею діаметром три метри, з портретами 780 лауреатів Нобелівської премії на бронзових медалях з 1901 р. (діаметр медалей 115 мм), встановлено на території Дніпропетровського університету економіки та права.

**Нобелівські премії є
унікальними винагородами
й особливо престижними.
Їхня добра слава
зумовлена надвисокими
вимогами до кандидатів
вагомістю грошового
забезпечення, а головне
особистістю творчої
людини, якою був
А.Нобель.**

Детальніше про історію заснування, традиції, цікаві факти про Нобелівську премію, а також місце України в історії Нобелівської премії, ви можете ознайомитись з представлених нижче джерел які є у фонді НТБ

- ❖ **Довбенко, М. В. Видатні незнайомці : наукові ідеї, здобутки та життя економістів - лауреатів Нобелівської премії / М. В. Довбенко. - Івано-Франківськ : "Перевал", 1995. - 204 с.**
- ❖ **Чолаков, В. Нобелевские премии. Ученые и открытия / В. Чолаков. - М. : Мир, 1986. - 368с.**
- ❖ **Альфред Нобель // Теория и практика управления. - 2004. - № 1. – С. 12-13.**
- ❖ **Горькавый, Н. Сказка о герцоге де Бройле, который открыл самые странные волны в мире / Н. Горькавый // Наука и жизнь. - 2016. - № 2. - С. 81-85.**
- ❖ **Нобелівські лауреати з літератури // Всесвіт. - 2000. - № 5-6. – С.157-159.**
- ❖ **Нобелевская премия 2015 года // Компьютеры, сети, программирование. - 2016. - № 2. - С. 28-30.**
- ❖ **Новосад, К. Учора світ відзначив День Нобеля / К. Новосад // Вінницька газета. - 2012. - 11 грудня (№ 98-99). - С. 15.**

❖ Нога, Г. Ювілеї великих. Б'єрнсон / Г. Нога // Слово і час. - 2010. - № 11. - С. 74-78.

❖ Пикуль, В. Антиоружье - вековая мечта человечества / В. Пикуль // Наука и религия. - 2003. - № 10. – С. 12-13.

❖ Сищук, О. Сидів на двох стільцях... на користь людству: [Про Альфреда Нобеля та лауреатів Нобелівської премії] / О. Сищ // Віче. - 2006. - № 23-24. – С. 56-57.

❖ Онуфриенко, Г. Ф. Писательская лотерея, или 105 лауреатов Нобеля / Г. Ф. Онуфриенко // Мир библиографии. - 2009. - № 3. - С. 49-57.

❖ История нобелевских премий [Электронный ресурс] // fptl.ru : веб-сайт / Химико-фармацевтическая акад. биотехнолог. факул. ; разработ. и дизайн В. Мозучев. – Электронные текстовые данные. – Санкт-Петербург, 2008-2009. - Режим доступа: <http://fptl.ru/history/Istorija%20nobelevskih%20premiij.html> (дата посещения: 07.07.2016). - Загл. с экрана.

❖ 10 грудня Нобелівський день - церемонія вручення Нобелівської премії [Електронний ресурс] // Острів знань : веб-сайт / НАПН України, Ін-т обдарованої дитини. – Електронні текстові дані. - Режим доступу: <http://tsikave.ostriv.in.ua/publication/code-514AE42390639/list-22AE31EDF27> (дата звернення: 07.07.2016). - Загол. з екрану.

❖ Нобелевская премия - феномен XX века [Электронный ресурс] // Pandia.ru : блог-платформа для ведения онлайн-дневников (блогов), мини-сайтов: веб-сайт.- Электронные текстовые данные. - Режим доступа: <http://www.pandia.ru/text/77/427/17350.php> (дата посещения: 07.07.2016). - Загл. с экрана.

Дякуємо за увагу!

***Васюта С. О. провідний бібліотекар
відділу обслуговування навчальною
літературою***

***Науково-технічна бібліотека Вінницького
національного технічного університету
library@vntuedu.ua***